

Stručni rad

ČITALAČKA ZABAVA

– Kako kroz igru i kretanje potaknuti interes za čitanje?

Alenka Kandrič
Osnovna šola Olge Meglič Ptuj

Sažetak

Kao knjižničarki važno mi je inspirirati učenike i usaditi im ljubav prema knjizi i čitanju. U poplavi digitalizacije želim pobuditi njihov interes posebno za knjige u fizičkom obliku. Mobilni telefoni i internet postali su način života djece. Djeca su okovana na statičan položaj, bez kretanja, aktivnosti na svježem zraku, a nerijetko i na potpuno nezdrav način života, nemogućnost vlastite mašte i razmišljanja. I gdje u svemu tome naći mjesta za pravu "staru" knjigu koju možete uzeti u ruke, pomirisati, opipati, vidjeti, dodirnuti i okusiti? A kako sve to spojiti s vježbanjem ili boravkom u prirodi? Takva i slična pitanja nas učitelje neprestano tjeraju na kreiranje novih i atraktivnih metoda i oblika rada. U članku želim pokazati pojedine primjere dobre prakse koje koristim u svome radu, a koji povezuju čitanje s kretanjem ili boravkom u prirodi kroz razne aktivnosti. Želim naglasiti da su takve aktivnosti djeci zanimljive, ujedno potiču ljubav i motivaciju za čitanje, a prije svega ukazuju na važnost kretanja u samom odgojno-obrazovnom procesu. Ujedno, takvim aktivnostima osiguravate djetetu zdrav način života, što s vremenom može postati dobra navika. Igra kretanja istovremeno je i učenje i igra.

Ključne riječi: čitanje, kretanje, aktivno provođenje slobodnog vremena, priroda, izazov

1. Uvod

Za učitelje i druge stručnjake u odgojno-obrazovnom procesu inovacije i promjene u načinu života neprestano predstavljaju izazove i različite pristupe nastavi. Budući da djeca vrlo rano ulaze u odgojno-obrazovni proces osnovne škole, kao peto-šestogodišnjaci, pri planiranju je potrebno stalno pratiti njihove potrebe za kretanjem. Sve je očitije da današnji način života zahtijeva potrebu za kretanjem u svim dobnim razinama. Upravo iz tog razloga pedagoški djelatnici nastoje u svoj rad uključiti što više sportskih aktivnosti i aktivnosti u pokretu. Kretanje je izuzetno važno za razvoj djeteta, kako u predškolskoj dobi, tako i u osnovnoj školi.

Svojom živošću i razigranošću dijete usvaja različite kretnje i motoričke vještine, a ujedno stječe iskustva koja utječu na njegov mentalni razvoj, razvoj socijalizacije, komunikacije i emocija. Sve to povoljno utječe na učenje i kognitivni razvoj djece. Također u percepciji čitanja. Dokazano je da tjelesno slabiji učenici i manje tjelesno aktivna djeca imaju lošije ocjene i slabiji školski uspjeh od fizički sposobnije i aktivnije djece. U jednoj američkoj studiji, u kojoj je sudjelovalo milijun djece oba spola u dobi od 10 do 14 godina, pronašli su karakterističnu vezu između uspjeha u čitanju i njihove fizičke sposobnosti. [1]

Dijete do 15. godine života (osnovnoškolsko obrazovanje) još uvijek je izrazito prijemljivo za motoričko učenje, stoga je nužno uključivanje kretanja iskoristiti u svim procesima poučavanja i učenja.

Crvena nit ovogodišnjeg projekta Nacionalni mjesec zajedničkog čitanja upravo je povezanost čitanja i tjelovježbe.

U aktivnostima koje ću prezentirati svakako sam slijedila glavni cilj ovog projekta - povezati čitanje i kretanje, kao i specifične ciljeve:

- promicanje/stvaranje zdravog načina života, vještina i razvoja općenito
- uloga kvalitetnog provođenja slobodnog vremena i opuštanja
- formiranje kreativne osobnosti i pozitivnog stava prema čitanju i vježbanju
- cjeloživotni razvoj i obogaćivanje sposobnosti u području čitanja i kretanja - vitalnost, dobrobit
- pokreti namijenjeni/prilagođeni osobama s različitim ograničenjima, interesima, potrebama
- rehabilitacijski/terapijski aspekti čitanja i kretanja.

Osim toga, glavna vodilja u osmišljavanju projekta bila im je misao irskog književnika i političara Richarda Steelesa (1672-1729), koji ističe povezanost uma i tijela, između kretanja, sporta i mentalnog razvoja: „Čitanje je za um što je vježba za tijelo.” [2]

2. Primjeri dobre prakse

Budući da su kretanje i zdrav način života izuzetno potrebni u životu djeteta, tinejdžera i, naravno, odraslog čovjeka, u planiranje odgojno-obrazovnog rada vezanog uz čitanje i knjige nastojim uključiti aktivnosti koje su izravno ili neizravno vezane i uz kretanje. Tijekom procesa čitanja i igre učenici mogu upoznati i doživjeti različite aktivnosti te se pritom dodatno motivirati za čitanje. To dokazuje da igra pokretom može biti učenje, a u isto vrijeme učenje je i igra. U nastavku predstavljam četiri takve aktivnosti, koje koristim u svome radu.

2. 1 „Prišij konac i povuci“

Ovo je vrlo učinkovita metoda za najmlađe, primjerice do 3. razreda osnovne škole. Ovi mališani svakodnevni su posjetitelji knjižnice i nevjerojatno vole slušati bajke. No, zbog njihove razigranosti i stalne potrebe za kretanjem, koncentracija im je iznimno kratkotrajna. Stoga metoda čitanja na način da sjednete ispred njih i počnete čitati često nije dovoljna. U svakom slučaju prije čitanja potrebno je poticati dobru unutarnju motivaciju za slušanje te voditi računa o pravilnom držanju tijela djece. Dok slušaju, djeca se često protežu, leže, bacanjem udaraju po drugima i brzo može nastati cijeli cirkus. Osim toga, nepravilno držanje dovodi do naprezanja mišića, umora pojedinih organa, a sve to dovodi do kroničnog pogoršanja držanja tijela. Ako se takvo stanje stalno ponavlja, kralježnica se neminovno krivo savija i to može uzrokovati deformacije kostura. [3] Kako bih to izbjegla, prilikom pripovijedanja bajki prakticiram metodu „Prišij konac i povuci“. Prije slušanja zamolim učenike da se udobno smjeste na podu u turski sjed. Zatim ih zamolim da desnom rukom prišiju zamišljenu nit na glavi (slika 1). Kad sama ilustriram "šivanje" konca na glavi, učenici ponavljaju za mnom. Kad osjetimo da je konac dovoljno čvrsto prišiven, pokušavamo ga povući prema gore. Zanimljivo je da ponekad učenici kažu da nije dovoljno sašiveno i da ga treba još malo sašiti (pa lako uranjaju u svijet mašte, iako u stvarnosti nema pravog konca). Kad je konac dovoljno prišiven, zamolim ih da ga snažno povuku prema gore kako bi se njihova kralježnica dobro ispravila i istegnula. I u takvoj su poziciji spremni slušati. Ako im u međuvremenu tijelo ponovno počne kliziti, postanu pretjerano nemirni, samo im recite da ponovno povuku uzicu, isprave i istegnu kralježnicu i spremni su ponovno slušati.

Slika 1: »Šivanje konca«

2. 2 Čitateljski i mobilni izazovi

Ovu aktivnost provodili smo u vrijeme korone, kada se odvijala nastava na daljinu. Ali to se može učiniti bilo kada. Zapravo, bili su uključeni svi učenici škole. Kako bih ih odmaknula od tada posebno aktualnih ekrana računala, tableta i mobitela, odlučila sam se za sasvim poseban čitateljski izazov. Poslala sam im upute da s kućne police uzmu bilo koju zanimljivu knjigu, novine, reviju i izaberu jedan od dolje navedenih izazova i jednostavno uživaju u čitanju. Budući da sam bila nevjerojatno znatiželjna kako će izvršiti zadatak, zamolila sam ih da mi pošalju fotografiju tijekom izazova (koju bi trebao snimiti član obitelji) ili da napišu svoje dojmove o ovom zadatku. Čitalački izazovi bili su vezani uz kretanje ili boravak na svježem zraku.

Neke od izazova čitanja predstavljam u donjoj tablici, no, naravno, svaki ih izvođač može prilagoditi na svoj način (Tablica 1).

Tablica 1: Čitateljski izazov

<p>ČITAM VANI NA BALKONU, TERASI ILI BILO KOJEM ZANIMLJIVOM PROSTORU IZVAN KUĆE. Dobro se obuci da ti ne bude hladno.</p>	<p>IDEM U ŠETNJU U DVIJE RAZLIČITE CIPELE, ONDA PRONAĐEM ODGOVARAJUĆI MIRNI KRUG I ČITAM. Sviđa mi se. A tebi?</p>
<p>PENJEM SE NA OBLIŽNJE DRVO I ČITAM. Čovjek se odmara i opušta. (Slika 1)</p>	<p>OKOTRLJAM SE LIJEVO I DESNO PO PODU DNEVNOG BORAVKA, ONDA LEGNEM I ČITAM. Zar nije zabavno?</p>
<p>ČITAM KUĆNOM LJUBIMCU ILI OMILJENOJ IGRAČKI. I TO IZVAN KUĆE. Kako si prošao? (Slika 2)</p>	<p>IZVODIM SPORTSKU VJEŽBU U SVAKOJ PROSTORIJI U KUĆI (po izboru). NASTAVIM S ČITANJEM U KREVTU RODITELJA. Mega, zar ne?</p>
<p>IZVODIM ŠTO VIŠE SKLEKOVA, A ONDA ČITAM ISPOD KUHINJSKOG STOLA. Vau! Čarski, zar ne?!</p>	<p>ČITAM NA JEDNOJ NOZI. Koliko vremena ti je uspjelo izdržati? Izazovi I drugog člana obitelji.</p>
<p>NAPRAVIM 20 ČUČNJEVA U KUHINJI, 2 KOTRLJANJA U HODNIKU, 15 SKOKOVA U SPAVAČOJ SOBI ZATIM ODLAZIM U KUPAONICU I ČITAM. Lezi u kadu ili sjedni pod tuš.</p>	<p>PRETVARAM SE DA ČITAM U MIKROFON U OBLIKU PJEVANJA. ZAJEDNO PLEŠEM U RITMU KOJI SAM STVARAM. Usuđuješ li se?</p>
<p>ČITANJE... MOJA VLASTITA IDEJA</p>	

Reakcije učenika bile su više nego odlične. Dobila sam više od 200 fotografija učenika koji čitaju na razne načine: na trampolinu, u kadi, na drvetu, na krovu, u vrtu, ispod stola, čitanje ljubimcima, na glavi, ležeći, u turskom sjedu, kretanjem ili boravkom na svježem zraku. I što je također jako bitno – neizmjereno su uživali. U aktivnosti se, dakle, vodilo računa o nekoliko stvari: o zdravlju, užitku, a na kraju, ali ne manje važno, učenici su shvatili da ima puno toga zanimljivog za čitanje kod kuće. Ako je barem šačica djece kasnije kod kuće posegnula za gradivom i smislila zanimljiv pokretni izazov uz čitanje, svrha aktivnosti je bila postignuta.

Donosim neke od njihovih dojmova:

„Samo čitanje ideja za čitateljski izazov izmamilo mi je osmijeh na lice. Jeste li ikada pokušali čitati u kadi ili pod tušem? Jeste li ikada čitali na drvetu? (Slika 1). Jeste li ikada pokušali čitati stojeći na jednoj nozi? Dobili smo puno ideja. I sama sam odlučila pročitati knjigu svom psu Mišku. Odabrala sam kraću knjigu, slikovnicu, i Miško i ja smo je zajedno listali. Primijetila sam da mu je koncentracija opadala brže nego meni.“

“Čitam knjigu na drvetu, nosim različite čarape i cipele. Imam četiri slušatelja: sestru, brata, tatu i psa Dinu.“

“Čitala sam sjajnu knjigu po sunčanom vremenu sa šeširom na glavi i sunčanim naočalama. I to na krovu naše nadstrešnice za automobil.“ (Slika 3)

„Jeste li znali da možete čitati i stojeći na glavi? Baš je zanimljivo. Ali nisam dugo izdržao u ovoj poziciji.“

"Napravila sam sklekove, zatim sam ispod kuhinjskog stola čitala knjigu o Harryju Potteru, pomogla sam si lampom jer je bilo malo pretamno."

"Kad pomislimo da znamo sve njihove moguće "trikove", naši učitelji i dizajneri aktivnosti uvijek nas iznenade."

Slika 1: Čitanje na drvetu

Slika 2: Čitanje kućnim ljubimcima

Slika 3: Čitanje na krovu

Ponudite li ovu vrstu aktivnosti svojim učenicima, nećete pogriješiti, doista.

2.3 „Pokaži bajku“

Aktivnost sam provodila s učenicima 1. i 2. razreda u vrijeme jutarnjeg produženog boravka. Zanimljivo je da učenici već vrlo rano ujutro pokazuju potrebu za kretanjem. Stoga pokušavam što više zadovoljiti njihovu potrebu na vrlo različite načine: plesom, razgibavanjem tijela, raznim društvenim pokretnim igrama. Budući da u jutarnjem boravku provodim i aktivnost „S bajkom u novi dan“, kroz koju na različite načine upoznajemo nove bajke, ovog puta koristila sam izmišljenu bajku o dva patuljka, velikom i malom, te o njihovim pustolovinama tijekom dana. Dok sam pričala priču, svojim sam pokretima također pokazivala što patuljci rade. Na primjer: „*Živjeli jednom veliki patuljak i mali patuljak, veliki patuljak i mali patuljak, veliki patuljak i mali patuljak...*“ Kad sam izgovorila veliki patuljak, dignula sam ruke visoko u zrak, kad sam rekla mali patuljak, čučnula sam. Učenici su slušali i kretali se sa mnom. Ponavljala sam riječi za svaku aktivnost nekoliko puta tako da se i pokret ponavljao. Zatim sam nastavila: „*Obuli su lijevu cipelu i desnu cipelu, lijevu cipelu i desnu cipelu...*“ Pokretom smo pokazivali da su na nogama jedna i druga cipela. „*Desnom rukom su češljali desnu stranu glave, češljali su desnu stranu glave, češljali su desnu stranu glave...*“ Zatim smo ponovili aktivnost za lijevu ruku i lijevu stranu glave. Nastavila sam: „*Otišli su u dvorište, gdje su preskakali kamenčiće, preskakali kamenčiće, preskakali kamenčiće...*“ Učenici su pritom skakali. „*Zatim su vidjeli mačku i psa, mačku i psa, mačku i psa...*“ Naizmjenično smo prikazivali mačku i psa kako stoje na sve četiri, mačku ispupčenih leđa, psa pogrbljenih leđa (slika 4). „*Pokušali su ih uhvatiti, pa su trčali, trčali, trčali...*“ Trčali smo na mjestu. „*Mačka i pas su im pobjegli. Pa su se nastavili igrati. Skakali su visoko, visoko, visoko. Postali su umorni, legli su na travu i zaspali, zaspali, zaspali. Ubrzo su se opet probudili i rastezali, rastezali, rastezali...*“ I tako dalje. Možete smišljati bajku koliko god želite, sve dok je radnja djeci zanimljiva i dok se ne razigraju. Zatim smo sjeli u krug i razgovarali o tome postoje li patuljci doista. Mišljenja su bila različita. Rekla sam im da znam priču o Tajni starog dvorca (Ursula&Gisela Dürr: Tajna starog dvorca) i saznala da bi je i sami željeli upoznati. Pa sam im uz divnu slikovnicu počela pričati bajku. Slikovnica nije bila nova. Bila je prilično uništena i, najvjerojatnije, zbog toga, u posljednje vrijeme rijetko posuđivana. Na kraju su bili jako impresionirani knjigom i patuljcima. Neki su također ilustrirali patuljke (slika 5). Rekla sam im da ovu knjigu mogu posuditi u školskoj knjižnici i da u njoj imamo još nekoliko knjiga o patuljcima. I što se zatim dogodilo? Istog su dana, prvom prilikom, odjurili u knjižnicu (slika 6) i pograbili sve knjige primjerene njihovoj dobi, u kojima se kriju ovakvi i drugačiji patuljci. I znate što? Sljedeći put kad sam bila s njima na

jutarnjem boravku, pitali su me: "Hoćeš li nam danas opet pričati priču da vježbamo uz nju?"

Slika 4: Prikazivanje mačke

Slika 5: Ilustracija patuljaka

Slika 6: Posjet knjižnici

2. 4 "Čovječe, čitaj i ne ljuti se" i "Čitalački slalom"

Ove dvije aktivnosti bile su provedene na proglašenju zlatnih čitatelja. Riječ je o učenicima koji su kroz svih devet godina školovanja osvajali čitateljsku značku. Osim knjižne nagrade za najbolje čitatelje, ovakvi su događaji i poticaj drugima da je čitanje važno i da se isplati čak i kod pokazivanja općeg znanja. I na kraju, ali ne manje važno, čitanje možemo organizirati tako da bude iznimno zabavno. Čak ni sama postava za igre nije zahtjevna i može se prilagoditi vlastitim željama i potrebama. Aktivnosti smo izvodili u teretani. Polje za igru "Čovječe, čitaj i ne ljuti se" izradila sam pomoću hula hoop obruča (slika 7), a "Čitalački slalom" pomoću stalaka za TZK (slika 8). Sudjelovali su učenici od 6. do 9. razreda. Budući da su igre bile i natjecateljskog karaktera, izazvala sam učenike 9. razreda (kao najiskusnije čitače) da svaki odjel formira dvije grupe po 5 učenika. Ostali učenici bili su navijači. Započeli smo igrom „Čovječe, čitaj i ne ljuti se“. U svakom prstenu bio je dio teksta iz poznatih knjiga, koje su učenici 9. razreda (najvišeg razreda osnovnoškolskog obrazovanja u Sloveniji) morali čitati tijekom školovanja. Svaka grupa odredila je jednog bacača kocke i četiri natjecatelja koji su se morali kretati poljima prema broju točkica na kocki. Kada je natjecatelj stigao na određeno polje, trebao je naglas pročitati tekst i reći kojem dijelu književnog djela taj tekst pripada. Mogao se posavjetovati sa svojom grupom. Ako je točno odgovorio, mogao je ostati na mjestu, u protivnom se morao vratiti na mjesto gdje je bio prije. Navijači su, naravno, mogli navijati, ali nisu smjeli sugerirati odgovore. Kako bi igra bila još zanimljivija, natjecatelj se morao kretati poljima na specifične načine određene brojem točkica na kocki koju bacač baca (tablica 2). Pobijedila je skupina čija su sva četiri natjecatelja prva stigla na cilj.

Tablica 2: Određivanje načina kretanja na temelju broja točkica na kocki

1. Skok.
2. Zečji skokovi.
3. Oponašaj let ptice.
4. Žablji skokovi.
5. Hodanje na sve četiri.
6. Skakutajući.

Slično je bilo i u igri „Čitalački slalom“. Ovoga puta učenici su se kretali između stalaka za TZK prema broju izbačenih točkica na kockici (prošli su onoliko stalaka koliko je točkica bacač dobio na kockici, i to na način iz tablice 2). Na stupcu do kojeg su došli, odabrali su tekst koji su morali pročitati prema dodatnom uvjetu broja izbačenih točkica (Tablica 3). Uz ovo bilo je u dvorani puno smijeha. I u ovoj igri pobijedila je skupina čija su sva četiri natjecatelja prva stigla na cilj.

Slika 8: Stalci za TZK za čitalački slalom

1. Čitati sanjivo.
2. Čitati tekst naopako.
3. Umjesto svih samoglasnika čitaj samoglasnik a.
4. Čitaj vrlo brzo bez zastajkivanja.
5. Svaku riječ započnite slovom o.
6. Poskakuj dok čitaš.

Tablica 3: Određivanje načina čitanja

Ovo je bila jedna od aktivnosti kojoj su se učenici jako razveselili. Potom sam morala pripremiti još dosta sličnih za druge učenike, koji su ovoga puta bili sudjelovali samo kao gledatelji i navijači. Možda je upravo to potaknulo nekog učenika da i sam odluči postati zlatni čitač.

3. Zaključak

Ovo je samo nekoliko primjera u kojima možemo povezati čitanje s kretanjem. Dobar pedagog koristi svoje znanje u svom radu i različitim pristupima, metodama i organizacijom ostvaruje zacrtane ciljeve. Toga sam itekako svjesna, stoga svoj nastavni rad nastojim planirati na način da bude što atraktivniji, motivirajući i učinkovitiji za učenje. Igra je ona koju učenici uvijek iznova žele, ali ih način života često tjera da igraju računalne igrice umjesto društvenih, usmjerenih i pokretnih igara. Zato je još važnije da ciljno kretanje i igra budu dio svakodnevnog pedagoškog procesa. Na taj način djeca zadovoljavaju svoje socijalne, emocionalne, intelektualne potrebe i potrebe za kretanjem. Tako se razvijaju holistički. Osim toga, igra koju možete izvoditi u grupama s učenicima važan je element koji ne poznaje granice, dob, rasu, bogatstvo ili siromaštvo. Pravilno pripremljene i dozirane kretnje i motivacijske igre, prilagođene razvojnog stupnju i znanju djece, mogu biti jedno od najsnažnijih obrazovnih i odgojnih sredstava koje kao učitelj imate na raspolaganju. I što je meni kao knjižničarki jako važno, pokretne aktivnosti koje sam provodila s učenicima uz čitanje pokazale su se učinkovitima i na području interesa za knjige. Nakon provedenih aktivnosti povećao se posjet djece knjižnici, a time i njihov interes za čitanje.

4. Literatura

- [1] Škof, B. 2007. *Šport po meri mladostnikov*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- [2] Nacionalni mesec skupnega branja. <https://nmsb.pismen.si/> (pristupljeno 18. 10. 2022.)
- [3] Zurc, J. 2008. *Biti najboljši*. Ljubljana: Didakta.